

ΟΜΠΡΕΛΑ

Τεύχος 16
Ιούλιος 2022

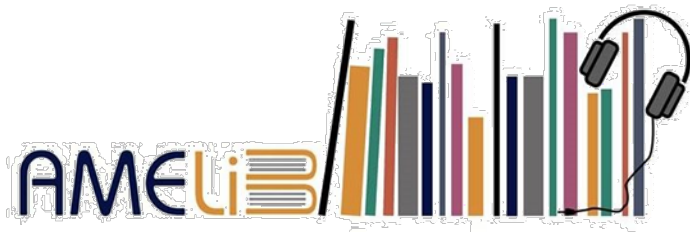
ΔΙΕΘΝΕΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Αλεξάνδρεια Πανεπιστημιούπολη

Περιοδική έκδοση της
δομής ΟΜΠΡΕΛΑ

Τεχνολογία και εθελοντισμός μέσω της AMELib φέρνουν τη γνώση στους φοιτητές με αναπηρία!

της Ζωής Σωτηρίου, υπεύθυνης της ΜοΠρο στην Πανεπιστημιούπολη Σερρών, ΔΙΠΑΕ

Η Μονάδα Προσβασιμότητας της Πανεπιστημιούπολης Σερρών (ΜοΠρο), η οποία αποτελεί επί μέρους δράση της Δομής «Στηρίζω» της πράξης «Υποστήριξη Παρεμβάσεων Κοινωνικής Μέριμνας Φοιτητών στο Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος

- ΕΣΠΑ 2014-2020» έχει την τιμή να συνεργάζεται με την Προσβάσιμη Πολυτροπική Ηλεκτρονική Βιβλιοθήκη AMELib (Accessible Multi-modal Electronic Library), που δημιουργήθηκε και προσφέρει τις υπηρεσίες της με επιτυχία στο πλαίσιο του Συνδέσμου Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ, www.heal-link.gr) με έδρα το Πάντειο Πανεπιστήμιο. Πρόκειται για μια πρωτοβουλία μεγάλης αξίας, η οποία ελπίζουμε να μακροημερεύσει και να εξελιχθεί περισσότερο.

Προκειμένου να γνωστοποιήσουμε το έργο σ' ένα ευρύτερο ακαδημαϊκό κοινό, μιλήσαμε με την υπεύθυνη της AMELib και προϊσταμένη της Βιβλιοθήκης του Παντείου Πανεπιστημίου κα Κωνσταντία Κακάλη, η οποία με προθυμία μας έδωσε πολλές και χρήσιμες πληροφορίες-διευκρινήσεις.

Τι είναι το Συνεργατικό Δίκτυο Διαθετών Προσβάσιμης βιβλιογραφίας;

Το Συνεργατικό Δίκτυο Διαθετών Προσβάσιμης Βιβλιογραφίας λειτουργεί στο πλαίσιο του Σ.Ε.Α.Β. Τα μέλη του μοιράζονται προσβάσιμο υλικό, τεχνογνωσία και βέλτιστες πρακτικές, στη βάση της εξαίρεσης του περιουσιακού δικαιώματος του δημιουργού, όπως αυτό προβλέπεται στα άρθρα του Ν. 2121/1993 και εξειδικεύεται στο Ν. 4672/2020. Ειδικότερα, στο Συνεργατικό Δίκτυο συμμετέχουν όσες ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες – μέλη του ΣΕΑΒ το επιθυμούν και φορείς που εξυπηρετούν εντυπο-ανάπηρα άτομα σε Ελλάδα και Κύπρο.

Σκοπός του Συνεργατικού Δικτύου είναι η ανάπτυξη των απαραίτητων υποδομών σε επίπεδο πολιτικών, υπηρεσιών και τεχνολογιών προκειμένου να αρθούν οι διακρίσεις σε βάρος των ανάπηρων και ειδικότερα των εντυπο-ανάπηρων ατόμων υπηρετώντας πολιτικές συμπεριληπτικής εκπαίδευσης.

Το Συνεργατικό Δίκτυο αποσκοπεί :

- στην ανάπτυξη ενιαίας συλλογής προσβάσιμων τεκμηρίων, στη δημιουργία του πρώτου δημόσιου διαδικτυακού καταλόγου (online public access catalogue - OPAC), ο οποίος θα τεκμηριώνει, βάσει των διεθνών προτύπων, τη διαθέσιμη προσβάσιμη βιβλιογραφία στην Ελλάδα, και στη δημιουργία νέων προσβάσιμων τεκμηρίων για τους δικαιούχους εντυπο-ανάπηρους,
- στην εκπαίδευση και στήριξη των μελών του, στη συντήρηση και ανάπτυξη της προσβάσιμης ψηφιακής βιβλιοθήκης και
- στη συνεργασία με αντίστοιχες πρωτοβουλίες εντός και εκτός συνόρων, στη συνηγορία υπέρ των δικαιωμάτων των εντυπο-ανάπηρων ατόμων μέσα στο πλαίσιο πολιτικών συμπεριληψης.

Τι είναι εντυπο-αναπηρία ;

Η εντυπο-αναπηρία, ως όρος, αναφέρεται στο άρθρο 2 του Ν.4672/2020 «κάθε άτομο με προβλήματα όρασης, που δεν επιδέχονται βελτίωση, ώστε το άτομο να αποκτήσει οπτική λειτουργία ουσιαστικά ισοδύναμη με εκείνη ατόμου χωρίς τέτοια αναπηρία, και το οποίο για τον λόγο αυτόν δεν μπορεί να διαβάσει έντυπα με την ίδια ουσιαστικά ευχέρεια, όπως ένα άτομο χωρίς τέτοιο πρόβλημα, ένα άτομο που έχει αντιληπτική ή αναγνωστική αναπηρία και δεν είναι, ως εκ τούτου, σε θέση να διαβάσει έντυπα με την ίδια ουσιαστικά ευχέρεια, όπως ένα άτομο χωρίς τέτοια αναπηρία, ένα άτομο που δεν είναι σε θέση, λόγω σωματικής ανικανότητας, να κρατήσει στα χέρια του ή να χειρισθεί βιβλίο ή να εστιάσει ή να μετακινήσει το βλέμμα του, σε βαθμό που κανονικά θα ήταν ικανοποιητικός για να μπορεί να διαβάσει».

Τι είναι προσωποποιημένη πρόσβαση στην AMELib;

Η AMELib απευθύνεται σε εντυποανάπηρους φοιτητές, οι οποίοι εγγράφονται με αίτησή τους σε αυτήν, αφού έχουν προσκομίσει τις σχετικές γνωματεύσεις από τις γραμματείες των τμημάτων τους. Κατά την εγγραφή τους, ενημερώνονται για τη νομοθεσία προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων, καθώς και για τις ποινές που επισύρει η παραβίαση του περιουσιακού και του ηθικού δικαιώματος του δημιουργού. Οι κωδικοί πρόσβασης τους χορηγούνται αφού έχουν κάνει αποδοχή των όρων στην αρχική δήλωση εγγραφής τους. Οι δικαιούχοι χρήστες με τους προσωπικούς τους κωδικούς και αφού έχει πραγματοποιηθεί η πιστοποίηση του χρήστη μέσω της διαδικασίας login, αναζητούν τους επιθυμητούς τίτλους και επιλέγουν για μεταφόρτωση τον μορφότυπο της επιλογής τους. Για τη διασφάλιση της προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων, η AMELib διαθέτει μηχανισμούς εντοπισμού και ελέγχου της διακίνησης των ψηφιακών τεκμηρίων.

Η AMELib αριθμεί 2.500 τίτλους ακαδημαϊκών τεκμηρίων, στους οποίους αντιστοιχούν 5.800 περίπου προσβάσιμα ψηφιακά τεκμήρια σε διάφορους μορφότυπους.

Πόσους προσβάσιμους τόμους συγγραμμάτων έχει σήμερα η AMELib ;

Σήμερα η AMELib αριθμεί 2.500 τίτλους ακαδημαϊκών τεκμηρίων, στους οποίους αντιστοιχούν 5.800 περίπου προσβάσιμα ψηφιακά τεκμήρια σε διάφορους μορφότυπους, όπως docx, pdf, epub, και daisy, ανάλογα με τις ανάγκες των χρηστών των αρμόδιων φορέων. Κάθε εντυπο-ανάπηρο άτομο διαβάζει με διαφορετικό τρόπο και για αυτό οι διαφορετικές προσβάσιμες εκδόσεις των ίδιων συγγραμμάτων.

Ποιές είναι οι θεματικές περιοχές των συγγραμμάτων ;

Καθώς η AMELib αποτελεί ψηφιακή βιβλιοθήκη του Συνεργατικού Δικτύου, διαθέτει ένα ευρύ φάσμα ακαδημαϊκών συγγραμμάτων που προκύπτουν από τις ποικίλες κατευθύνσεις των ελληνικών ακαδημαϊκών ιδρυμάτων που συμμετέχουν και εμπλουτίζουν την AMELib με σχετικό υλικό, και φυσικά βάσει των αιτημάτων που δέχεται η κάθε υπηρεσία προσβασιμότητας του κάθε ιδρύματος από τους ΦμεΑ. Από την αναζήτηση στον κατάλογό της θα ανακαλύψετε χιλιάδες θεματικές επικεφαλίδες που ευρετηριάζουν τους τίτλους των βιβλίων.

Πού είναι αποθηκευμένο το υλικό ;

Το ψηφιακό υλικό αποθηκεύεται στην ψηφιακή πλατφόρμα της AMELib που τη διαχειρίζεται ο ΣΕΑΒ σε εικονικές μηχανές του εθνικού δικτύου. Υπάρχει προσωπικό που συντηρεί την ψηφιακή βιβλιοθήκη και επικαιροποιεί τις νέες εκδόσεις της.

Τα προσβάσιμα έργα καταλογογραφούνται από τους βιβλιοθηκονόμους του Συνεργατικού Δικτύου και αναρτώνται στην AMELib. Κάθε τεκμήριο εισάγεται στον κατάλογο ως έργο από τη Βιβλιοθήκη η οποία το αιτήθηκε στον εκδοτικό οίκο, ενώ μπορούν να προστεθούν στο ίδιο έργο διαφορετικοί μορφότυποι ως τεκμήρια από διαφορετική βιβλιοθήκη.

Σε κάθε προσβάσιμο ηλεκτρονικό αρχείο αναγράφεται το όνομα του δημιουργού και του εκδότη, καθώς και η ημερομηνία της αρχικής δημοσίευσης, εφόσον τα στοιχεία αυτά εμφανίζονται στο έργο.

Για την περιγραφή των τεκμηρίων στην AMELib ακολουθούνται οι κανόνες περιγραφής FRBR. Για την ανάπτυξη οδηγιών, αλλά και για όποια αλλαγή πολιτικής σε σχέση με την περιγραφή των προσβάσιμων τεκμηρίων, υπεύθυνη είναι η Ομάδα Προσβασιμότητας του ΣΕΑΒ και οι επιτροπές που δημιουργεί για το σκοπό αυτό.

Ποιοί παράγουν το υλικό ;

Οι εγγραφές των ακαδημαϊκών τεκμηρίων στην AMELib καταλογογραφούνται από βιβλιοθηκονόμους του εκάστοτε ιδρύματος και η μετατροπή των προσβάσιμων μορφοτύπων του κάθε τεκμηρίου πραγματοποιείται με την ανάλογη επεξεργασία από τις υπηρεσίες Προσβασιμότητας των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Σε ορισμένα ιδρύματα, όπως για παράδειγμα στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, λειτουργεί από την πρώτη στιγμή λειτουργίας της AMELib και εθελοντική ομάδα αποτελούμενη από φοιτητές, οι οποίοι έχουν παρακολουθήσει σεμινάρια προσβασιμότητας και επεξεργασίας του υλικού. Με τον τρόπο αυτό είναι εφικτή η παραγωγή περισσότερων προσβάσιμων τίτλων, η έγκυρη ανταπόκριση στα αιτήματα των ΦμεΑ, αλλά και η ευαισθητοποίηση των φοιτητών στο δικαίωμα για μόρφωση από όλους.

Τι συμβαίνει με τα πνευματικά δικαιώματα των δημιουργών και των εκδοτών;

Στις 24 Φεβρουαρίου 2020 ψηφίστηκε στο ελληνικό κοινοβούλιο το Νομοσχέδιο για την Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2017/1564 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, γνωστή ως Συνθήκη του Μαρακές, σχετικά με ορισμένες επιτρεπόμενες χρήσεις προστατευόμενων έργων και άλλων αντικειμένων προστασίας δυνάμει δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων, προς όφελος των τυφλών, των αμβλυώπων και των ατόμων με άλλα προβλήματα ανάγνωσης εντύπων. Μπορείτε να διαβάσετε πιο αναλυτικά στην AMELib ([Η Συνθήκη του Μαρακές \(europa.eu\)](http://www.europa.eu)).

Μπορείτε να μας αναφέρετε παρόμοια εγχειρήματα στον ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο;

Σε αρκετές χώρες του εξωτερικού, υπάρχουν αντίστοιχες ψηφιακές βιβλιοθήκες με προσβάσιμη βιβλιογραφία. Στις ΗΠΑ, η αντίστοιχη ψηφιακή βιβλιοθήκη, η Bookshare, διαθέτει σήμερα 660.000 τίτλους, ενώ μεγάλος αριθμός εκδοτών ανεβάζει απευθείας το σύνολο των ψηφιακών αντιγράφων.

Η AMELib έχει εμπλουτίσει τον κατάλογο προσβάσιμων ψηφιακών βιβλίων, συμμετέχοντας στον Παγκόσμιο Ηλεκτρονικό Κατάλογο Βιβλίων ABC (Accessible Books Consortium) με 700.000 προσβάσιμους μορφότυπους σε πολλές διαφορετικές γλώσσες και χώρες, μία βάση δεδομένων που αφορά εξουσιοδοτημένους χρήστες που έχουν τη δυνατότητα αναζήτησης σε προσβάσιμα ψηφιακά βιβλία, υπό τη διαχείριση του World Intellectual Property Organization (WIPO).

Η ABC Global Book Service υποστηρίζει τους στόχους της Συνθήκης του Μαρακές σε πρακτικό επίπεδο. Οι συμμετέχοντες φορείς εντάσσουν τον κατάλόγο τους και μπορεί να ζητήσουν προσβάσιμα ψηφιακά βιβλία που συνεισφέρουν άλλοι οργανισμοί, με σκοπό τη συμπλήρωση της συλλογής και διανομής τους σε άτομα με προβλήματα όρασης ή άλλης εντυποαναπηρίας.

Μεταξύ των χωρών που έχουν επικυρώσει και εφαρμόσει τις διατάξεις της Συνθήκης του Μαρακές είναι και η Ελλάδα, έπειτα από τη συνεργασία με το Συνεργατικό Δίκτυο Διαθετών Προσβάσιμης Βιβλιογραφίας. Έτσι, κάναμε πράξη όχι μόνο τον κατάλογο προσβάσιμων βιβλίων αλλά και τη δυνατότητα διαδανεισμού, όπως έχουν οι χρήστες χωρίς εντυποαναπηρία.

Βιβλιοθήκη του Παντείου Πανεπιστημίου

Γιατί πρέπει να γνωρίζουν οι φοιτητές με εντυπο-αναπηρία την ύπαρξη αυτής της υπηρεσίας ;

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ), 285 εκατομμύρια άνθρωποι ανά τον κόσμο έχουν προβλήματα όρασης. Αναφέρεται ότι μόνο το 5% των δημοσιευμένων βιβλίων είναι διαθέσιμο σε προσβάσιμο μορφότυπο, ενώ στις αναπτυσσόμενες χώρες όπου ζει περίπου το 90 % των ατόμων με μειωμένη όραση, το ποσοστό αυτό είναι μόλις 1 %. Στην Ελλάδα το ποσοστό αυτό είναι άγνωστο καθώς δεν υπάρχει μια καταγραφή των προσβάσιμων μορφότυπων, ένας ενιαίος κατάλογος προσβάσιμων βιβλίων.

Η ισότιμη συμμετοχή στην εκπαιδευτική διαδικασία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι δεδομένη, όμως θα πρέπει να εξασφαλίσουμε και στην πράξη το δικαίωμα αυτό. Είναι γνωστό ότι πολλοί ΦμεΑ μετά την εισαγωγή τους στα πανεπιστήμια με το 5%, είτε δεν έρχονται να εγγραφούν, είτε δεν ολοκληρώνουν τις σπουδές τους. Από εκείνους που θα τολμήσουν να ολοκληρώσουν ένα κύκλο σπουδών, το πρόβλημα της μη πρόσβασης στο ακαδημαϊκό σύγγραμμα πολλές φορές αντιμετωπιζόταν με λύσεις ευκαιριακές και κοστοβόρες. Τα περισσότερα ελληνικά ακαδημαϊκά ιδρύματα αγκάλιασαν την AMELib με στόχο να καλύψει αυτό το μεγάλο κενό στα προσβάσιμα συγγράμματα, αλλά και να υποστηρίξει στην πράξη το αναφαίρετο δικαίωμα όλων στη γνώση.

Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Σχολική Ηλικία

Επιστ. υπεύθυνη: Καθ. Ευρυδίκη Ζαχοπούλου

web: <https://umbrella.ihu.gr/mentores/>

e-mail: info@umbrella.ihu.gr

@iMentor.iIHU.Sindos

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση

Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

